

PERSPEKTYWY, SZANSE I ZAGROŻENIA DLA PRODUKCJI BRZOSKWIŃ I MORELI

Autorzy:

Dr inż. Piotr Brzozowski

Dr inż. Krzysztof Zmarlicki

Opracowanie redakcyjne:

Dr inż. Piotr Brzozowski

Opracowanie przygotowane w ramach **zadania 5.1:**

„Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego”

Programu Wieloletniego:

„Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego” finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Skierniewice 2018

Spis treści

Spis treści	2
Produkcja brzoskwiń w Polsce na tle UE i świata.....	3
Perspektywy, szanse i zagrożenia dla polskiej produkcji brzoskwiń	3
Oplacalność produkcji brzoskwiń na podstawie wywiadów z producentami.....	3
Tabela 1. Koszty i opłacalność produkcji brzoskwiń w latach 2016- 2018.	5
Sytuacja na rynku brzoskwiń w ocenie konsumenta	5
Analiza SWOT – dotycząca produkcji brzoskwiń w Polsce	6
Przyszłość krajowej produkcji brzoskwiń na podstawie przeprowadzonych badań	7
Produkcja moreli w Polsce na tle UE i świata	8
Ocena rynku owoców moreli na podstawie wywiadów przeprowadzonych z producentami.....	9
Tabela 2. Koszty i opłacalność produkcji moreli w latach 2016-2018.	10
Sytuacja na rynku moreli w ocenie konsumenta	11
Analiza SWOT - dotycząca produkcji moreli w Polsce	12
Przyszłość krajowej produkcji moreli na podstawie przeprowadzonych badań.....	13

Produkcja brzoskwiń w Polsce na tle UE i świata

Światowa produkcja brzoskwiń i nektaryn według danych FAO w latach 2016-2017 wynosiła średnio około 24,6 mln ton, z czego na Europę przypadało około 4,2 mln ton. Największym producentem tych owoców na świecie jest Hiszpania, gdzie w latach 2016-2017 zbierano średnio 1,61 mln ton brzoskwiń i nektaryn. Drugim co do wielkości produkcji w tym okresie były Chiny ze średnimi zbiorami 1,43 mln ton, następnym Włochy - 1,34 mln ton, Grecja - 856 tys. ton, USA – 825 tys. ton i Turcja średnio 722 tys. ton. Do znaczących producentów należą również Iran, Francja i Uzbekistan. Największym eksporterem brzoskwiń w roku 2016 była Hiszpania z wielkością eksportu 822 tys. ton, następnie Włochy 252 tys. ton i Grecja około 170 tys. ton.

W Polsce uprawa brzoskwiń rozwijała się dynamicznie w okresie lat 90-tych. Były nawet prowadzone uprawy pod osłonami. W roku 2002 zbiory brzoskwiń wynosiły około 15 tys. ton, a powierzchnia ich uprawy przekraczała 4 tys. ha. Od tego czasu odnotowano znaczny regres w produkcji brzoskwiń. W roku 2016, zebrano 10,6 tys. ton brzoskwiń z powierzchni około 2,5 tys. ha [GUS 2018]. W roku 2017 było to tylko 4,8 tys. ton, w roku 2018 około 11 tys. ton.

Perspektywy, szanse i zagrożenia dla polskiej produkcji brzoskwiń

Po akcesji Polski do UE z powodu powszechnej dostępności na rynku owoców importowanych i zmian w handlu detalicznym, popyt na polskie brzoskwinie zmniejszył się. Spowodowało to pogorszenie się opłacalności produkcji. Tym samym potwierdziły się prognozy z początku lat 00-nych, że w Polsce będzie się stale zwiększała sprzedaż owoców za pośrednictwem sieci handlowych. W tej sytuacji przyszłość towarowej produkcji brzoskwiń w Polsce staje się niepewna. Z powodu szybko zmieniających się warunków ekonomicznych, przede wszystkim kosztów pracy ludzi i cen energii, konieczne jest stałe monitorowanie kosztów i opłacalności produkcji brzoskwiń jak również określenie czynników oddziałujących na wynik ekonomiczny.

Opłacalność produkcji brzoskwiń na podstawie wywiadów z producentami

Analizowano wysokość plonów handlowych brzoskwiń, ceny sprzedaży, poziom i strukturę kosztów produkcji w Polsce w latach 2016-2018. Dane zbierano w gospodarstwach z województw mazowieckiego i lubelskiego, ankietując producentów na rynkach hurtowych. W roku 2018 przeprowadzono 21 wywiadów z producentami brzoskwiń na Warszawskim Rolno-Spożywczym Rynku Hurtowym w Broniszach i na Lubelskim Rynku Hurtowym S.A. w

Elizówce. Obszar nasadzeń w gospodarstwie wynosił od 0,25 ha do 1,5 ha. Ankietowani uprawiali brzoskwinie odmian Harnaś, Red Heaven, Reliance i Inka.

Średnie plony brzoskwiń, według właścicieli ankietowanych gospodarstw, wynosiły od 3,3 t/ha w roku 2017 do 14,5 t/ha w roku 2018 (tab.1). Badane gospodarstwa charakteryzowały się większą produktywnością niż przeciętne gospodarstwo w Polsce, gdyż w okresie 2016-2018 osiągnęto w nich plony na poziomie około 10,0 t/ha, podczas gdy średnie plony obliczone według danych GUS dla tego okresu wynosiły tylko 4,0 t/ha. Najniższe plony, w badanych gospodarstwach, wystąpiły w roku z przymrozkami wiosennymi (2017), średnie plony według GUS dla tego roku to 1,6 t/ha. Wysokość plonów wpływała na koszty produkcji poprzez koszty zbioru i przygotowania owoców do sprzedaży. W roku 2017 całkowite koszty produkcji w przeliczeniu na 1 ha wynosiły około 16,5 tys. zł, podczas gdy w 2016 roku przy przeciętnym plonowaniu było to 18,9 tys. zł, a w 2018 urodzajnym roku 20,9 tys. zł. Znacznie większe różnice pomiędzy latami wystąpiły w kosztach pracy donajętej (do zbioru, cięcia, przerzedzania zawiązków), w roku 2017 koszty te wyniosły 1650 zł na 1 ha, a w roku 2018 były ponad dwukrotnie większe - 3650 zł na 1 ha. Jednostkowe koszty produkcji, zamykały się w przedziale od 1,43 zł /kg w roku 2018 do 4,99 zł w roku 2017.

Największą pozycję w kosztach stanowiły nakłady materiałowe: środków ochrony, nawozów, wody, energii, opakowań i inne. Na koszty wymienionych wyżej materiałów, w okresie 2016-2018, przypadało średnio 29,2% całkowitych kosztów produkcji. Na amortyzację nasadzeń, maszyn, urządzeń i wykorzystywanych budynków przypadało około 27,8% kosztów całkowitych. Koszty pracy donajętej stanowiły średnio 15,0% kosztów całkowitych. Wydajność zbioru w ankietowanych gospodarstwach wynosiła od 55kg/h w roku 2017 do 80kg/h w roku 2018. Dla porównania w krajach z wyższymi plonami brzoskwiń jak np. USA wydajność zbioru ręcznego to około 100kg/h. Znaczącą pozycję stanowiły również koszty eksploatacji maszyn (paliwo, koszty napraw, remontów i inne), na które przypadało średnio 12,0% kosztów całkowitych.

Najniższą średnią cenę sprzedaży brzoskwiń w okresie 2016-2018, ankietowani producenci uzyskali w roku 2018, wynosiła ona 1,54 zł /kg, a najwyższą 4,72 zł /kg, w roku bardzo niskich plonów - 2017. Największą wartość produkcji towarowej z 1 ha 22,4 tys. osiągnięto w roku 2018, a największa opłacalność produkcji 113,0% w roku 2016 (tab. 1).

W porównaniu do danych z przed kilku lat nie była to wartość wysoka, np. w roku 2011 opłacalność produkcji brzoskwiń według szacunków Świętokrzyskiego Ośrodka Doradztwa

Rolniczego wynosiła 147%, a w roku 2010 nawet 166%. W latach następnych według tego samego źródła było to kolejno: 122%, 102% i 91% w roku 2014 [<http://zt.sodr.pl/>].

Tabela 1. Koszty i opłacalność produkcji brzoskwiń w latach 2016- 2018.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Plony handlowe w t/ha	12,3	3,3	14,5
Cena otrzymywana przez producenta w PLN/kg	1,73	4,72	1,54
Wartość produkcji w PLN/ha	21328	15573	22388
Koszty materiałowe [PLN/ha] w tym	5526	4774	6089
- środki ochrony	2210	2285	2314
- nawozy	908	975	1026
- herbicydy	460	465	465
- woda, energia elektryczna	855	756	995
- opakowania, skrzynki	1093	293	1289
Koszty pracy donajętej [PLN/ha]	3128	1650	3650
Praca własna właściciela i rodziny [PLN/ha]	740	850	1250
Eksploatacja maszyn [PLN/ha]	2225	1950	2570
Amortyzacja nasadzenia, maszyn, urządzeń i budynków [PLN/ha]	5210	5210	5230
Pozostałe koszty pośrednie i majątkowe [PLN/ha]	2048	2033	2087
Całkowite koszty produkcji [PLN/ha]	18877	16467	20876
Jednostkowe koszty produkcji [PLN/kg]	1,53	4,99	1,43
Dochód rolniczy netto [PLN/ha]	3191	-45	2762
Wskaźnik opłacalności produkcji [%]	113,0	94,6	107,2

Źródło: Badania własne w ramach Programu Wieloletniego Instytutu Ogrodnictwa

Sytuacja na rynku brzoskwiń w ocenie konsumenta

Badania ankietowe mające na celu określenie preferencji konsumentów brzoskwiń realizowano od czerwca do września 2018 roku. Prowadzono je w punktach sprzedaży detalicznej; w supermarketach, dyskontach oraz na targowisku miejskim. Ogółem

ankietowaniem objęto 101 konsumentów brzoskwiń. Na podstawie uzyskanych wyników badań stwierdzono, że 75,2% konsumentów brzoskwiń spożywało je w postaci świeżej wyłącznie w okresie ich letniej podaży. Zdaniem 80,2 % ankietowanych konsumentów brzoskwiń owoce krajowe mają lepszy smak niż importowane. Jednocześnie według 71,3% konsumentów brzoskwiń owoce krajowe znacznie krócej się przechowują, nawet w warunkach chłodniczych. Ponadto 70,3 % respondentów kupowałoby więcej krajowych brzoskwiń gdyby okres ich podaży był dłuższy, a 63,0%, gdyby lepiej się przechowywały. Jedynie 45,5 % konsumentów brzoskwiń kupuje owoce przetworzone, z czego aż 89,1 % w syropie w puszkach.

Analiza SWOT – dotycząca produkcji brzoskwiń w Polsce

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Liczna grupa konsumentów przekonana o lepszym smaku rodzimych brzoskwiń, ceniąca sobie ich większą od owoców importowanych soczystość i naturalną dojrzałość • Wysoki poziom wiedzy i doświadczenie sadowników specjalizujących się w produkcji brzoskwiń • Niższe koszty pracy ludzi przy zbiorach w porównaniu do krajów z produkcją brzoskwiń w Europie zachodniej i południowej, • Nowoczesna technologia w wyspecjalizowanych w produkcji brzoskwiń gospodarstwach, m.in. - przechowywanie w chłodniach, wielokrotny zbiór w odpowiednim stanie dojrzałości • Bliskość rynków zbytu w postaci np. dużych aglomeracji miejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • Duże ryzyko produkcyjne związane głównie z przymrozkami wiosennymi, w efekcie brak plonów rekompensujących nakłady ponoszone na ochronę, nawożenie i utrzymanie sadu (cięcie) • Zbyt kosztowne zabezpieczenie sadów brzoskwińowych przed skutkami przymrozków • Rosnące zagrożenie w postaci chorób i szkodników, kiedyś na ochronę przed kędzierzowatością wystarczał jeden zabieg, obecnie konieczne są minimum trzy • Mały udział organizacji producenckich w obrocie brzoskwiniami • Trudności w ochronie z powodu ograniczania ilości pestycydów w programie ochrony, co powoduje m.in. skracanie okresu produkcyjnego użytkowania drzew • Niski stopień przemysłowego wykorzystania brzoskwiń

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • W przyszłości możliwość eksportu do krajów sąsiednich z gorszymi warunkami do uprawy jak Rosja, Białoruś, Skandynawia • Pomoc dla producentów w celu zwiększenia stopnia ich zorganizowania się • Zwiększenie sprzedaży w innych niekonwencjonalnych formach jak PYO (pick your own), sprzedaż z dostawą do domu • Hodowla nowych odmian dostosowanych do warunków Polski • Produkcja przetworów i soków bezpośrednio w gospodarstwach • Uprawa w gospodarstwach prowadzących działalność agroturystyczną 	<ul style="list-style-type: none"> • Tani import z cieplejszych krajów UE, w nieodległej przyszłości nowa konkurencja dla polskich brzoskwiń w postaci wzrostu importu z Rumunii, Mołdowy i Ukrainy gdzie następuje duży wzrost produkcji brzoskwiń • Stale rosnąca rola sieci handlowych w obrocie owocami, polskie brzoskwinie z racji krótkiej i niepewnej podaży nie znajdą w nich miejsca • Postępująca specjalizacja gospodarstw sadowniczych polegająca na ograniczaniu ilości uprawianych odmian i gatunków. Gospodarstwa takie mogą całkowicie zrezygnować z produkcji brzoskwiń.

Źródło: Badania własne w ramach Programu Wieloletniego Instytutu Ogrodnictwa

Przyszłość krajowej produkcji brzoskwiń na podstawie przeprowadzonych badań

Produkcja brzoskwiń w Polsce jest obarczona wysokim ryzykiem. W analizowanym trzyletnim okresie produkcja tych gatunków była opłacalna w latach 2016 i 2018. Brak opłacalności w 2017 roku był spowodowany wiosennymi przymrozkami, które zniszczyły zawiązki owoców. W skali kraju powierzchnia uprawy i zbiory brzoskwiń zmniejszyły się znacznie po akcesji Polski do UE. Było to spowodowane konkurencją w postaci owoców z krajów południowej Europy. Według opinii ankietowanych producentów zmniejszyła się również opłacalność produkcji w tym czasie. Co istotne dla producenta około 55% rocznych kosztów produkcji to bieżące wydatki gotówkowe; na obrotowe środki produkcji, płace pracowników najemnych i eksploatację maszyn (paliwo). Dlatego ewentualne straty, kiedy przychody ze sprzedaży nie pokrywają tych kosztów, zniechęcają producentów do kontynuowania uprawy. Koncentruje się ona w mniejszych gospodarstwach, produkujących na zaopatrzenie lokalnych rynków i mających możliwość sprzedaży na targowiskach detalicznych. Wydaje się, że towarowa produkcja brzoskwiń będzie prowadzona w Polsce w coraz mniejszej

ilości gospodarstw. Zwłaszcza, że pracochłonnego zbioru owoców nie można zmechanizować z uwagi na ich wrażliwość na uszkodzenia. Podstawą produkcji brzoskwiń pozostanie lokalny rynek owoców deserowych, na który z powodzeniem mogą produkować nawet małe gospodarstwa, w tym z uprawami ekologicznymi. Produkcja może być bardziej opłacalna dzięki większemu współdziałaniu producentów przy zagospodarowaniu owoców zarówno na rynek owoców deserowych jak i przy wykorzystaniu ich do produkcji przetworów. W celu łatwiejszego zbytu brzoskwiń niezbędne staje się wykreowanie rozpoznawalnej na rynku marki. Jedynie taki kierunek rozwoju ma perspektywy w obliczu rosnącej mody na produkty ekologiczne i lokalne. W Polsce istnieje duża grupa konsumentów skłonnych zapłacić więcej za polskie brzoskwinie dojrzałe przed zbiorem na drzewach, a przez to smaczniejsze i bardziej soczyste. Zwłaszcza za takie owoce, których pochodzenie i jakość byłyby gwarantowane rozpoznawalną marką.

Produkcja moreli w Polsce na tle UE i świata

Rynek moreli jest 5-6 krotnie mniejszy niż rynek brzoskwiń. Ich podaż koncentruje się głównie w państwach Bliskiego Wschodu i Azji Centralnej. Światowa produkcja moreli według danych FAO w latach 2016-2017 wynosiła średnio 4,0 mln ton, z czego na zbiory w Europie przypadało około 720 tys. ton. Największym światowym producentem moreli jest Turcja, w kraju tym w latach 2016-2017 zbierano średnio 857 tys. ton tych owoców. Bardzo dużym producentem moreli jest Uzbekistan z wielkością zbiorów 551 tys. ton, średniorocznie w latach 2016-2017. Ponadto istotnymi producentami moreli są trzy kraje: Iran - 255 tys. ton, Włochy 251 tys. ton oraz Hiszpania 151 tys. ton. Największym na świecie eksporterem moreli jest Turcja. Z kraju tego w roku 2016 wyeksportowano 37,2 tys. ton moreli w stanie świeżym i aż 78,7 tys. ton moreli suszonych. Drugim największym dostawcą moreli na rynki światowe jest Hiszpania z wielkością eksportu 79,3 tys. ton moreli świeżych i 2,3 tys. ton suszonych. Bardzo dużymi eksporterami są również - Uzbekistan z wielkością sprzedaży 49,5 tys. ton moreli świeżych i 6,6 tys. ton suszonych oraz Tadżykistan eksportujący 16,7 tys. ton moreli suszonych i około 3 tys. ton w stanie świeżym.

W Polsce uprawa moreli rozwijała się dynamicznie w okresie lat 90-tych. W roku 2002 zbiory moreli, osiągnęły prawie 5 tys. ton, a powierzchnia uprawy wynosiła około 2 tys. ha. Od tego czasu odnotowano znaczny regres w produkcji, zbiory w roku 2016 wyniosły jedynie 3,1 tys. ton.

Ocena rynku owoców moreli na podstawie wywiadów przeprowadzonych z producentami.

W 2018 roku w celu oceny uwarunkowań w produkcji moreli przeprowadzono 9 wywiadów z producentami tych owoców (dwóch z nich uprawiało jednocześnie brzoskwinie i morele) na Lubelskim Rynku Hurtowym S.A. w Elizówce i na Warszawskim Rolno-Spożywczym Rynku Hurtowym w Broniszach. Obszar nasadzeń moreli w gospodarstwach wynosił od 0,25 do 0,5 ha. Ankietowani uprawiali morele odmian Harcot, Zaleszczycka oraz Sirena. W większości gospodarstw korzystano z najmniejszej siły roboczej w okresie zbiorów. Średnie stawki godzinowe wynosiły od 10 do 14 zł na godzinę pracy w zależności od tego czy zapewniano wyżywienie czy nie. Rzadziej stosowano stawki akordowe, przy zbiorach moreli zawierały się one w przedziale od 0,4 do 0,6 zł za kilogram zebranych owoców.

Plony moreli, w badanych gospodarstwach, wynosiły średnio od 2,1 t/ha w roku 2017 do 10,2 t/ha w roku 2018. W latach 2016-2018 plony w ankietowanych gospodarstwach wyniosły 6,7 t/ha, podczas gdy średnie plony obliczone według danych GUS dla tego okresu wynosiły około 2,0 t/ha (tab.2). Najniższe plony w badanych gospodarstwach wystąpiły w roku z przymrozkami wiosennymi (2017), średnie plony według GUS dla tego roku to 0,5 t/ha. Wysokość plonów wpływała na koszty produkcji decydując o kosztach zbioru i przygotowania owoców do sprzedaży. W roku 2017 całkowite koszty produkcji w przeliczeniu na 1 ha wynosiły około 15,0 tys. zł, podczas gdy w roku przeciętnego plonowania w 2016 było to 17,5 tys. zł, a w urodzajnym roku 2018 - 19,7 tys. zł. Znacznie większe różnice pomiędzy latami wystąpiły w kosztach pracy donajętej (do zbioru, cięcia i przerzedzania zawiązków) w roku 2017 było to 1836 zł na 1 ha, w roku 2018 ponad dwukrotnie więcej bo aż 4150 zł na 1 ha. Koszty pracy donajętej w produkcji moreli były wyższe niż w przypadku brzoskwiń, z uwagi na znacznie niższą wydajność przy zbiorze tych owoców, która w ankietowanych gospodarstwach wynosiła od 22 kg/h do 48 kg/h. Dla porównania w Kanadzie nad jeziorem Ontario przy plonach rzędu 5t/ha wydajność zbioru ręcznego to około 50kg/h [<http://www.omafra.gov.on.ca>]

Wysokość plonów znacząco wpływa na wysokość jednostkowych kosztów produkcji, które wynosiły od 1,93 zł/kg w roku 2018 do 7,16 zł w roku 2017. Największą pozycję w nakładach stanowiły koszty materiałów: środków ochrony, nawozów, opakowań, wody, i inne. Na koszty tych materiałów w okresie 2016-2018 przypadało średnio 29,4% kosztów całkowitych. Natomiast na amortyzację nasadzeń, maszyn, urządzeń i wykorzystywanych budynków przypadało około 25,8% kosztów całkowitych. Koszty pracy donajętej stanowiły średnio; 17,9%

kosztów całkowitych. Znaczącą pozycję miały również koszty eksploatacji maszyn (paliwo, koszty napraw, remontów i inne), na które przypadało średnio 10,5% kosztów całkowitych.

Tabela 2. Koszty i opłacalność produkcji moreli w latach 2016-2018.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Plony handlowe w t/ha	7,7	2,1	10,2
Cena otrzymywana przez producenta w PLN/kg	2,89	6,73	2,58
Wartość produkcji w PLN/ha	22253	14133	26357
Koszty materiałowe [PLN/ha] w tym	5104	4543	5766
- środki ochrony	2152	2146	2362
- nawozy	954	980	1035
- herbicydy	460	465	465
- woda, energia elektryczna	854	765	997
- opakowania, skrzynki	684	187	907
Koszty pracy donajętej [PLN/ha]	3408	1836	4150
Praca własna właściciela i rodziny [PLN/ha]	705	835	1225
Eksploatacja maszyn[PLN/ha]	1975	1470	2060
Amortyzacja nasadzenia, maszyn, urządzeń i budynków [PLN/ha]	4450	4450	4590
Pozostałe koszty pośrednie i majątkowe [PLN/ha]	1921	1903	1947
Całkowite koszty produkcji[PLN/ha]	17564	15037	19738
Jednostkowe koszty produkcji[PLN/kg]	2,28	7,16	1,93
Dochód rolniczy netto [PLN/ha]	5394	-69	7844
Wskaźnik opłacalności produkcji [%]	126,7	94,0	133,5

Źródło: Badania własne w ramach Programu Wieloletniego Instytutu Ogrodnictwa

Najniższą średnią cenę za wyprodukowane morele w okresie 2016-2018, ankietowani uzyskali w roku 2018, wynosiła ona 2,58 zł /kg, a najwyższą 6,73 zł, w roku niskich plonów - 2017. Największą wartość produkcji towarowej z 1 ha 26,3 tys. osiągnięto w roku 2018. W tym roku osiągnięto też największą opłacalność produkcji 133,5% (tab.2). Produkcja była opłacalna

także w roku 2016, gdy wartość wskaźnika wyniosła 126,7%. Według producentów moreli, ostatnio są one mniej zawodne w plonowaniu niż 20-30 lat temu.

Wówczas uważano, że sadownik powinien być usatysfakcjonowany, jeśli sad morelowy zaowocuje dwa razy w dziesięcioleciu [<https://sadinform.pl/>]. Według cytowanego źródła; musimy jednak mieć ciągle świadomość, że czynnik klimatyczny na pewno będzie ograniczał w naszym kraju produkcję owoców tego gatunku. Dlatego w towarowej produkcji moreli nigdy nie będziemy konkurencyjni w stosunku do np. krajów południowej Europy.

Według 21 ankietowanych producentów główną przyczyną niskiej opłacalności produkcji moreli i brzoskwiń w Polsce jest tani import tych owoców z innych krajów europejskich, co ma miejsce od akcesji Polski do UE. Z powodu większej trwałości wolniej dojrzewających owoców importowanych polskie morele są mniej chętnie kupowane przez odbiorców na giełdach. Problem mniejszej trwałości polskich owoców wskazywało 60,7% ankietowanych producentów, pomimo, że zerwane z drzewa dojrzałe polskie morele mają lepszy smak od mniej dojrzałych importowanych. Brak własnej chłodni często zmuszał producentów do sprzedaży owoców po nieakceptowanych przez nich cenach. Taki problem występował u 53,6% ankietowanych producentów. Po dwanaście osób, co stanowiło 42,5% indagowanych producentów jako przyczynę braku opłacalności podało wzrost jednostkowych kosztów pracy, oraz problemy ze znalezieniem pracowników o odpowiednich kwalifikacjach.

Sytuacja na rynku moreli w ocenie konsumenta

Badania ankietowe mające na celu określenie preferencji konsumentów moreli przeprowadzono od czerwca do września 2018 roku. Prowadzono je w punktach sprzedaży detalicznej; w supermarketach, dyskontach oraz na targowisku miejskim. Ankietowaniem objęto 84 konsumentów moreli i ustalono że 84,5 % konsumentów spożywało je w postaci świeżej w zasadzie tylko w okresie ich letniej podaży. Zdaniem 85,7% konsumentów moreli owoce krajowe mają dużo lepszy smak niż importowane. W badanej grupie 72,6% respondentów kupowałyby więcej krajowych moreli, gdyby okres ich podaży był dłuższy. Jednocześnie według 69,0% konsumentów moreli owoce krajowe znacznie krócej się przechowują. Aż 70,2% ankietowanych konsumentów moreli kupowało owoce przetworzone, z czego 94,8% nabywało je jako owoce suszone.

Analiza SWOT - dotycząca produkcji moreli w Polsce

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duża tradycja i doświadczenie sadowników produkujących morele na skalę towarową, wielu prowadzi tą uprawę od lat z dużym zaangażowaniem i sentymentem • Duży popyt w sezonie na morele, odpowiedniej wielkości i jakości, wysokie ceny • Rozwinięte zaplecze naukowo-techniczne i sieć doradztwa dla producentów (istotne zwłaszcza przy zakładaniu i prowadzeniu młodych sadów) • Relatywnie nieco niższe koszty pracy ludzi przy zbiorach w porównaniu do krajów południowej i zachodniej Europy, gdzie uprawia się morele 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieodpowiednie warunki klimatyczne do uprawy moreli w Polsce • Duże ryzyko produkcyjne związane głównie z przymrozkami wiosennymi, morela jest jednym z najwcześniej kwitnących drzew owocowych, często całkowity brak plonów • Rozdrobniona uprawa na małych powierzchniach utrudnia bardziej efektywne zagospodarowanie owoców • Brak infrastruktury gwarantującej świeżość owoców w handlu (np. schładzania owoców po zbiorze, transportu w warunkach chłodniczych)
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie sprzedaży w innych niekonwencjonalnych formach jak PYO (pick your own), sprzedaż z dostawą do domu • Hodowla nowych odmian dostosowanych do warunków Polski, Nowe nasadzenia na podkładkach słabiej rosnących i dobór odpowiednich odmian • Produkcja przetworów bezpośrednio w gospodarstwach 	<ul style="list-style-type: none"> • Import z krajów gdzie uprawia się morele, w dalszej przyszłości nowa konkurencja dla polskich moreli w postaci importu z Mołdowy, Turcji i Ukrainy • Postępująca specjalizacja gospodarstw sadowniczych polegająca na ograniczaniu ilości uprawianych odmian i gatunków może wykluczyć morele z produkcji • Trudności z pozyskaniem siły

<ul style="list-style-type: none"> • Uprawa hobbystyczna, na działkach i w ogrodach przydomowych na odpowiednich stanowiskach, morele nie wymagają intensywnej ochrony 	<p>roboczej do zbioru i przygotowania owoców do sprzedaży</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pojawienie się nowych chorób i szkodników
---	---

Źródło: Badania własne w ramach Programu Wieloletniego Instytutu Ogrodnictwa

Przyszłość krajowej produkcji moreli na podstawie przeprowadzonych badań

Produkcja moreli w Polsce jest obarczona wysokim ryzykiem produkcyjnym. W skali kraju powierzchnia uprawy i zbiory tego gatunku zmniejszyły się znacznie po akcesji Polski do UE. Było to i dalej jest to spowodowane poprzez coraz większą konkurencję w postaci owoców z krajów Europy Południowej. Trend ten postępuje wraz z rosnącą liczbą sklepów należących do sieci, których udział w sprzedaży owoców stale wzrasta. W opinii ankietowanych producentów moreli, w tym czasie zmniejszała się również opłacalność produkcji tych owoców. Istotne dla nich było i jest to, że około 60% rocznych kosztów stanowią bieżące wydatki gotówkowe na obrotowe środki produkcji, płace pracowników najemnych i eksploatację maszyn (paliwo). Dlatego ewentualne straty, gdy przychody ze sprzedaży nie pokrywają tych kosztów, zniechęcają producentów do kontynuowania uprawy. Koncentruje się ona w mniejszych gospodarstwach, które zaopatrują lokalne rynki, a producenci mają coraz bardziej ograniczone możliwości opłacalnej sprzedaży moreli na targowiskach detalicznych.

Wydaje się, że towarowa produkcja moreli będzie prowadzona w Polsce w coraz mniejszej skali i w coraz mniejszej liczbie gospodarstw. Zwłaszcza, że pracochłonnego zbioru owoców nie można zmechanizować z uwagi na dużą wrażliwość owoców na uszkodzenia mechaniczne. Prawdopodobnie już za kilka lat podstawą produkcji moreli w Polsce będzie uprawa amatorska w ogrodach działkowych i przydomowych.